

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ

Характерною ознакою сучасної доби стали процеси глобалізації. Сьогодні вже ні в кого не викликає сумніву той факт, що глобалізація це об'єктивний, загальноцивілізаційний процес, який справляє величезний вплив на політичну та інші сфери людського буття, що вона стала важливим реальним чинником сучасної світової системи, однією з впливових сил, яка визначає подальший розвиток господарства нашої планети та охоплює всі галузі суспільного життя: економіку, політику, культуру, інформаційну та соціальну сфери, екологію, безпеку тощо. Сьогодні стало очевидним, що альтернативи цим процесам немає. Тому вивчення різних проблем, пов'язаних з цим явищем набуває все більшої актуальності.

Процес втягування людства в якісно нову реальність відбувався протягом останніх чотирьох-п'яти десятиліть. Але багато хто вважає, що витoki глобалізації сягають далекої давнини. Одні вказують на добу великих географічних відкриттів кінця XV - XVI століть, коли світ вперше в історії відкрився як єдине ціле, інші на епоху Відродження, коли світ шукав шляхів співіснування, інтеграції віри і науки, філософії та психології. Дехто вбачає паростки глобалізації уже в давньогрецькій колонізації та в Римській імперії. Але до 90-х років XX ст. не існувало ще самого поняття «глобалізація», у всякому разі це слово відсутнє в Оксфордському словнику англійської мови 1980 року видання. І тільки після подій 1989 року, коли перестала існувати світова соціалістична система, 1991 року, коли з політичної карти світу зникла радянська наддержава, глобалізація стає характерною прикметою часу, а самі процеси глобалізації набувають дедалі більшого динамізму.

Поразка комуністичної соціально-політичної системи, з одного боку, ознаменувала зникнення біполярного світу, а з іншого - відкрила шлях до усвідомлення світу як єдиного простору. Якщо першу тезу ніхто не піддає сумніву, то щодо розуміння другої існують суттєві відмінності.

В одному випадку визнається, що інтеграція людей і народів у всепланетне людство є об'єктивним процесом. При цьому

наголошується, що це створює нову реальність і призводить до надзвичайних випробувань пов'язаних з перетвореннями багатьох традиційних соціальних, господарських і культурних систем, які не можуть бути безболісними.

В іншому випадку глобалізацію ототожнюють з пануванням універсальних цінностей, які уособлюються із західною цивілізацією, і в першу чергу із США. Тут по суті йдеться про політику та ідеологію глобалізму, яка передбачає політичне, економічне та культурне домінування провідних держав на планеті. «Глобальні ресурси для вузько егоїстичних інтересів меншості – ось справжнє кредо глобалізму», – так визначив сутність цього явища російський політолог О.С.Панарін [1,15]. Це означає, що світова економіка функціонує передусім в інтересах «великої сімки», де США відіграють провідну роль, а країни, що розвиваються, знову залишаються на узбіччі прогресу.

На жаль, глобальна інформатизація суспільства несе людині нові проблеми. Деякі з них мають глобальний характер і починають проявляти себе вже сьогодні. Одна з цих проблем - це проблема інформаційної нерівності між людьми, країнами і їх регіонами в новому інформаційному середовищі суспільства. Цій проблемі було приділено особливу увагу в Окінавській хартії глобального інформаційного суспільства, яка була прийнята на зустрічі керівників країн «Великої вісімки» в липні 2000 року. Керівники, що підписали цей документ оголосили про свій намір об'єднати зусилля для побудови глобального інформаційного суспільства і боротьби з інформаційною нерівністю [2].

Слід підкреслити, що проблема інформаційної нерівності є сьогодні не лише глобальною економічною, геополітичною і соціальною проблемою. Це також і проблема культурологічна. Адже можливість використання тих переваг, які дають нові інформаційні технології, залежить не лише від рівня розвитку економіки тієї або іншої країни. Багато в чому вона залежить від рівня вченості і лінгвістичної культури суспільства, її орієнтації на новий, інформаційний напрям вектора розвитку сучасної цивілізації. На жаль, є підстави вважати, що проблема інформаційної нерівності, яка сьогодні тільки почала привертати до себе увагу політичних лідерів і наукової громадськості, найближчими роками загострюватиметься і для її вирішення

необхідно буде приймати спеціальні заходи як на національному, так і на міжнародному рівні.

Проблема забезпечення інформаційної безпеки людини і суспільства. Сьогодні ця проблема набуває нового змісту і включає не лише інформаційну і комп'ютерну злочинність. Тут з'явилися і абсолютно нові аспекти. У їх числі засоби і технології дії на масову свідомість (маніпуляція свідомістю), яка може здійснюватися як через засоби масової інформації, так і через глобальні комп'ютерні мережі, а також проблема руйнування традиційних національних культур під впливом глобалізації суспільства.

За оцінками фахівців в області міжнародної лінгвістики, сьогодні кожні два тижні назавжди зникає одна з мов, на яких говорять люди нашої планети. Таких мов сьогодні більше двох тисяч. І за деякими прогнозами, до кінця ХХІ ст. 90% з них можуть зникнути назавжди. А це вже дуже небезпечне явище, оскільки зменшується культурна різноманітність людства і, отже, відбувається його культурологічна деградація.

Ще одна небезпека підстерігає світ на шляху все більшою технократизації суспільства, яка останніми роками стає усе більш помітною. По багатьом прогнозам, вже в ХХІ ст. в суспільстві домінуватиме технократія. Так, наприклад, вже сьогодні 80% усієї власності в Японії знаходиться в руках технократів. В основному це провідні менеджери різних фірм, які володіють контрольними пакетами акцій. Таким чином, вже сьогодні Японія - це не капіталістична країна, а швидше країна з корпоративною формою власності. Звичайно, не погано, коли до влади в країні приходять компетентні люди, які не лише мають свій капітал, але і уміють самі працювати, виробляти нову продукцію. Тут важливе інше - не втратити при цьому гуманітарних цінностей суспільства, не допустити підміни цих цінностей технократичними.

Ще одна проблема - дегуманізація суспільства, яка сьогодні спостерігається практично повсюдно, - стає в стратегічному плані украй небезпечною. Люди і, в першу чергу, діти перестали усвідомлювати, що таке «добре» і що таке «погано». У західному світі про це говорять регулярні повідомлення про розстріли у школах і коледжах, про невмотивовані вбивства в магазинах і на вулицях, які здійснюються не психічнохворими (що хоч би частково виправдовувало їх вчинки), а звичайними громадянами. Ця проблема повинна змусити нас переглянути своє відношення до

проблем моралі і морального виховання людей. Адже тільки моральне виховання може дати людям надію на порівняно спокійне майбутнє. Наш світ стає усе більш небезпечним, і нові інформаційні технології цю небезпеку не лише не знімають, але і ще більш посилюють. В даному випадку у людей повинне існувати виховане з дитинства уявлення про те, що є вчинки, які людина не має права здійснювати ні за яких обставин.

Найважливіші тенденції розвитку сучасного суспільства, пов'язані з процесом його глобалізації, будуть серйозно та багатопланово впливати на велику кількість компонентів гуманітарної сфери суспільства. Сукупність цих дій і складатиме основний зміст того нового загальноцивілізаційного феномену, який сьогодні проявляє собі усе виразніше і який з достатньою підставою можна кваліфікувати як нову гуманітарну революцію. Розвиток цієї революції слід чекати в найближчі десятиліття XXI ст. Вже сьогодні абсолютно ясно, що ця революція приведе не лише до радикальних змін у сфері освіти, науки і культури, але також багато в чому змінить і світогляд людей в усіх країнах світу, їх відношення до природи, до собі, до інших людей. В середині XXI ст. ми, цілком імовірно, будемо жити вже зовсім у іншому світі. Хотілося б думати, що він буде краще і безпечніше за той, який оточує нас сьогодні.

Процес глобалізації суспільства можна розглядати як закономірну реакцію світової цивілізації на нові погрози для її подальшого сталого розвитку. Сьогодні тут борються між собою дві головні суперечливі тенденції - підвищення інформаційного взаємозв'язку різних частин світової спільноти, що, безумовно, повинне підвищити його стійкість як складної системи, що може самостійно організовуватися, і іншої тенденції - руйнування традиційних національних культур під впливом процесу глобалізації. Остання тенденція зменшує культурну різноманітність світової спільноти і тому повинна розглядатися як негативна. Вона зменшує стійкість цивілізації по відношенню до руйнівних дій. Яка з цих тенденцій запанує, покаже майбутнє.

Проте у будь-якому випадку сьогодні вже абсолютно ясно, що головні проблеми майбутнього людства вирішуватимуться не в економічній або політичній сферах, а у сфері гуманітарної, яка і повинна стати найближчими роками центром уваги в контексті проблем сталого розвитку цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Панарин А.С. *Искушение глобализмом* / А.С. Панарин – М.: Эксмо-Пресс, 2002. — 416 с.

2. Окинавская Хартия глобального информационного общества (*Okinawa Charter on Global Information Society*) [Электронный ресурс] // Государство как гарант интеллектуальной собственности в новом информационном обществе. - Информационные бюллетени. - № 2. – Режим доступа: <https://www.microsoft.com/Rus/Government/newsletters/issue2/01.msp>